บทที่ 11 รับขน

1. ความหมาย

มาตรา 608 *"อันว่าผู้ขนส่งภายในความหมายแห่งกฎหมายลักษณะนี้คือบุคคลผู้รับขนส่งของหรือคนโดยสารเพื่อบำเหน็จเป็นทางค้าปกติของตน"* กฎหมายมิได้ให้ความหมายไว้เป็นการเฉพาะ แต่จากมาตรา 608 สามารถอธิบายลักษณะของสัญญารับขนได้ดังนี้

1) เป็นสัญญาต่างตอบแทน ฝ่ายหนึ่งเรียกว่าผู้ขนส่งมีหน้าที่ขนส่งของหรือคนโดยสาร อีกฝ่ายเรียกว่าผู้รับขนส่งของหรือคนโดยสาร มีหน้าที่ต้องจ่ายสินจ้างให้แก่ผู้ขนส่งเป็นการตอบแทน

2) วัตถุประสงค์ของสัญญา คือขนส่งของหรือคนโดยสารเพื่อบำเหน็จสินจ้างเป็นทางค้าปกติ บำเหน็จที่ผู้ขนส่งได้รับเรียกว่า ค่าระวางพาหนะ

การขนส่งของหรือคนนั้นเป็นการขนส่งทุกชนิด เว้นแต่การรับขนของหรือคนโดยสารในหน้าที่ของกรมรถไฟหลวงแห่งกรุงสยาม และการขนไปรษณีย์ภัณฑ์ในหน้าที่กรมไปรษณีย์โทรเลขนั้น ให้บังคับตามกฎหมายและกฎข้อบังคับสำหรับทบวงการนั้น ๆ ***(มาตรา 609 วรรคแรก)***

ถ้าเป็นการรับขนของทางทะเล ให้บังคับตามกฎหมายและกฎข้อบังคับว่าด้วยกฎหมายทะเล ***(มาตรา 609 วรรคสอง)***

3) แบบของสัญญาขนส่ง กฎหมายมิได้กำหนดไว้ ดังนั้นจะทำด้วยวาจาหรือลายลักษณ์อักษรก็ได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 825/2508 โจทก์บรรยายฟ้องว่าจำเลยเป็นเจ้าของรถและจัดรถนั้นรับคนโดยสารคนละ 55 บาท และโจทก์เป็นผู้โดยสาร แสดงถึงข้ออ้างว่าจำเลยมีหน้าที่เป็นผู้รับขนคนโดยสารแล้ว

ประเภทของสัญญา มี 2 ประเภท

1) รับขนของ

2) รับขนคนโดยสาร

คู่กรณีในการขนส่ง

1) ผู้ส่งหรือผู้ตราส่ง หมายถึง บุคคลผู้ทำความตกลงกับผู้ขนส่งเพื่อให้ขนของส่งไป *(มาตรา 610 วรรคแรก)* ถ้าไม่มีการออกใบตราส่งเรียกว่า ผู้ส่ง แต่ถ้ามีการออกใบตราส่งเรียกว่า ผู้ตราส่ง

2) ผู้ขนส่ง หมายถึง บุคคลผู้รับขนของหรือคนโดยสารเพื่อบำเหน็จทางค้าปกติของตน *(มาตรา 608)*

3) ผู้รับตราส่ง หมายถึง บุคคลผู้ซึ่งเขาส่งของไปถึง*นั้น (มาตรา 610 วรรคสอง)* ซึ่งอาจเป็นผู้ส่ง หรือผู้ตราส่ง หรืออื่น ๆ

2. สิทธิหน้าที่และความรับผิดของผู้ส่ง หรือผู้ตราส่ง และผู้ขนส่ง

หน้าที่ผู้ส่ง หรือผู้ตราส่ง

1) มอบของที่จะส่งให้ผู้ขนส่ง

2) ชำระบำเหน็จอันได้แก่ค่าระวางพาหนะและอุปกรณ์แห่งค่าระวางพาหนะนั้น โดยจะชำระกันเมื่อไรก็ได้ตามแต่จะตกลง ค่าอุปกรณ์แห่งค่าระวางพาหนะได้

แก่ค่าใช้จ่ายอย่างใด ๆ ตามจารีตประเพณีอันผู้ขนส่งได้เสียไปโดยควรในระหว่างขนส่ง เช่น ค่าภาษี ค่าผ่านด่าน

3) ออกใบกำกับของเมื่อผู้ขนส่งเรียก เพื่อเป็นหลักฐานว่าผู้ส่งได้มอบของมีสภาพและขนาดอย่างไรให้กับผู้ขนส่งเพื่อทำการขนส่ง ใบกำกับของต้องมีรายการดังนี้ *(มาตรา 612)*

(1) สภาพและน้ำหนัก หรือขนาดแห่งของที่ส่ง กับสภาพจำนวนและเครื่องหมายแห่งหีบห่อ

(2) ตำบลที่กำหนดให้ส่ง

(3) ชื่อหรือยี่ห้อ และสำนักของผู้รับตราส่ง

(4) ตำบลและวันที่ออกใบกำกับของนั้น

อนึ่ง ใบกำกับของนั้นต้องลงลายมือชื่อผู้ส่งเป็นสำคัญ

4) ถ้าของเป็นสภาพอันจะก่อให้เกิดอันตรายได้ หรือเป็นสภาพเกลือกจะก่อให้เกิดเสียหายแก่บุคคลหรือทรัพย์สิน ผู้ส่งต้องแสดงสภาพแห่งของนั้นไว้ก่อนทำสัญญา ถ้ามิได้ทำเช่นนั้นผู้ส่งจะต้องรับผิดในการเสียหายไม่ว่าอย่างใด ๆ อันเกิดแต่ของนั้น *(มาตรา 619)* เช่น ส่งงูหรือวัตถุระเบิด ผู้ส่งต้องแสดงสภาพของดังกล่าว

สิทธิของผู้ส่งหรือผู้ตราส่ง

1) เรียกค่าสินไหมทดแทนความสูญหายและบุบสลายแห่งของที่ส่งมอบแก่ผู้ขนส่งรวมทั้งการส่งมอบที่ชักช้าของผู้ขนส่งด้วย เว้นแต่ผู้ขนส่งจะพิสูจน์ได้ว่าการสูญหายหรือบุบสลายเกิดแต่เหตุสุดวิสัย หรือเกิดแต่สภาพแห่งของนั้นเอง หรือเกิดขึ้นเพราะความผิดของผู้ส่งหรือผู้รับตราส่ง *(มาตรา 616)*

คำพิพากษาฎีกาที่ 1036/2491 ทำสัญญารับขนสินค้าแต่ไม่ขนภายในกำหนดในสัญญา เมื่อพ้นกำหนดสัญญาแล้วจึงขนและถูกปล้นระหว่างทาง ดังนี้จะยกเอาการถูกปล้นมาเป็นข้อแก้ตัวให้พ้นความรับผิดไม่ได้

2)ดำเนินการทางศาลในข้อความรับผิดของผู้ขนส่งในการที่ของสูญหายหรือบุบสลายหรือส่งชักช้าภายในเวลาหนึ่งปีนับแต่วันส่งมอบ เว้นแต่ในกรณีที่มีการทุจริต *(มาตรา 629)*

3) ถ้าของยังอยู่ในมือของผู้ขนส่ง ผู้ส่งหรือผู้ตราส่งอาจจะให้ผู้ขนส่งงดการส่งของนั้นไป หรือให้ส่งกลับคืนมาหรือให้จัดการกับของนั้นเป็นอย่างอื่นประการใดก็ได้ แต่ในกรณีเช่นนี้ผู้ส่งหรือผู้ตราส่งต้องเสียเงินค่าระวางพาหนะตามส่วนแห่งระยะทางที่ได้จัดการขนส่งไปแล้ว กับทั้งค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่ต้องเสียไปเพราะเหตุที่บอกงดหรือเพราะส่งของกลับคืน หรือเพราะจัดการเป็นประการอื่นนั้น *(มาตรา 626)*

สิทธิของผู้ส่งระงับ มาตรา 627 "*เมื่อของถึงตำบลที่กำหนดให้ส่ง และผู้รับตราส่งได้เรียกให้ส่งมอบแล้ว ท่านว่าแต่นั้นไป สิทธิทั้งหลายของผู้ส่งอันเกิดแต่สัญญารับขนนั้นย่อมตกไปได้แก่ผู้รับตราส่ง*" หมายความว่า เมื่อของส่งมอบให้ผู้รับตราส่งแล้ว สิทธิทั้งหลายของผู้ส่งตามสัญญาย่อมโอนไปยังผู้รับตราส่ง ผู้ส่งไม่มีสิทธิในของนั้นแต่อย่างใดต่อไป

หน้าที่ของผู้ขนส่ง

1) ขนของหรือคนโดยสารจากที่แห่งหนึ่งไปยังที่อีกแห่งหนึ่ง

2) ทำใบตราส่งให้ผู้ส่งเมื่อผู้ส่งเรียก ใบตราส่งต้องแสดงรายการต่อไปนี้ *(มาตรา 613)*

(1) รายการดังกล่าวไว้ในมาตรา 612 อนุมาตรา 1, 2 และ 3

(2) ชื่อหรือยี่ห้อของผู้ส่ง

(3) จำนวนค่าระวางพาหนะ

(4) ตำบลและวันที่ออกใบตราส่ง

อนึ่ง ใบตราส่งนั้นต้องลงลายมือชื่อผู้ขนส่งเป็นสำคัญ

ใบตราส่งนี้ใช้เป็นหลักฐานยืนยันต่อผู้ขนส่งว่าสภาพและจำนวนของนั้นเป็นอย่างไร ดังนั้นเมื่อผู้ตราส่งได้มอบใบตราส่งให้แก่ผู้รับตราส่ง และของที่ส่งไปนั้นผู้รับตราส่งจะรับของไปได้ต่อเมื่อได้ค้นใบตราส่งให้กับผู้ขนส่งไปแล้ว นอกจากนี้ถ้าใบตราส่งนั้นระบุชื่อผู้รับไว้ก็สามารถโอนใบตราส่งนั้นได้ด้วยการ สลักหลัง

3) รับผิดในการที่ของนั้นสูญหายหรือบุบสลายหรือส่งมอบชักช้า เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าความสูญหายหรือบุบสลายหรือการส่งมอบชักช้านั้นเกิดจากเหตุสุดวิสัยหรือสภาพแห่งของนั้น หรือความผิดของผู้ส่ง หรือผู้รับตราส่ง *(มาตรา 616)*

4) ผู้ขนส่งจะต้องรับผิดในการที่ของสูญหายหรือบุบสลายหรือส่งชักช้า อันเกิดแต่ความผิดของผู้ขนส่งคนอื่นหรือบุคคลอื่นซึ่งตนหากได้มอบหมายของนั้นไปอีกทอดหนึ่ง *(มาตรา 617)*

คำพิพากษาฎีกาที่ 1123/2519 โจทก์จ้างจำเลยขนของ จำเลยมอบ พ. บรรทุกรถไปส่งโดยรถยนต์ของ พ. จำเลยได้ค่านายหน้าเป็นการรับขนส่งช่วง ซึ่งจำเลยต้องรับผิดเมื่อรถคว่ำของ ๆ โจทก์เสียหาย

5) ของถึงเมื่อใด ผู้ขนส่งต้องบอกกล่าวแก่ผู้รับตราส่ง *(มาตรา 622)*

6) ถ้าหาตัวผู้รับตราส่งไม่พบ หรือผู้รับตราส่งบอกปัดไม่ยอมรับมอบ ของผู้ขนส่งต้องบอกกล่าวและถามไปยังผู้ส่ง และผู้ส่งไม่บอกกล่าวมาภายในเวลาอันควร ผู้ขนส่งมีอำนาจ

(1) เอาของไปฝาก ณ สำนักงานฝากทรัพย์ ถ้าที่ที่นั้นมีสำนักงานฝากทรัพย์

(2) ขายทอดตลาด ในกรณีที่ของนั้นเป็นของสดอาจเน่าเสียได้ และจะต้องบอกกล่าวกับผู้ส่งหรือผู้ตราส่งโดยมิชักช้า เมื่อเอาของขายทอดตลาดและได้หักค่าระวางและอุปกรณ์แล้ว ถ้ายังมีเงินเหลือต้องส่งมอบเงินให้แก่บุคคลผู้ที่ควรได้รับ

สิทธิของผู้ขนส่ง

1) ผู้ขนส่งไม่ต้องรับผิดในเงินทอง ตรา ธนบัตร ธนาคารบัตร ตั๋วเงิน พันธบัตร ใบหุ้น ใบหุ้นกู้ ประทวนสินค้า อัญมณี และของมีค่าอย่างอื่น ๆ หากมิได้รับบอกราคาหรือสภาพแห่งของไว้ในขณะที่ส่งมอบแก่ตน

แต่ถ้าของนั้นได้บอกราคา ความรับผิดของผู้ขนส่งก็ย่อมจำกัดเพียงไม่เกินราคาที่บอก *(มาตรา 620)*

2) ได้รับเงินค่าระวางพาหนะ เว้นแต่ถ้าของสูญหายไปเพราะเหตุสุดวิสัย ผู้ขนส่งไม่มีสิทธิจะได้รับเงินค่าระวางพาหนะ ถ้าและได้รับไปไว้ก่อนแล้วเท่าใดต้องส่งคืนหมด *(มาตรา 628)*

3) ผู้ขนส่งชอบที่จะยึดหน่วงเอาของไว้ก่อนได้ตามที่จำเป็น เพื่อประกันการใช้เงินค่าระวางพาหนะและอุปกรณ์ *(มาตรา 630)*

ความรับผิดของผู้ขนส่ง ย่อมสิ้นสุดลงในเมื่อผู้รับตราส่งได้รับเอาของไว้แล้วโดยไม่อิดเอื้อน และได้ใช้ค่าระวางพาหนะกับทั้งอุปกรณ์เสร็จแล้ว *(มาตรา 623 วรรคแรก)* เว้นแต่

1) ในกรณีที่ของสูญหายหรือบุบสลายเห็นไม่ได้แต่สภาพภายนอกแห่งของนั้น และผู้รับได้บอกกล่าวถึงความสูญหายหรือบุบสลายแก่ผู้ขนส่งแล้วภายในแปดวันนับแต่วันส่งมอบ *(มาตรา 623 วรรคสอง)*

2) หากมีการทุจริตหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงโดยโทษผู้ขนส่งได้ แม้ว่าผู้รับตราส่งจะรับมอบของแล้ว และชำระค่าระวางพาหนะแล้วก็ตาม ความรับผิดของผู้ขนส่งยังไม่สิ้นสุด เช่นผู้ขนส่งเบียดบังเอาของไปเป็นของตน

ขนส่งหลายทอด เกิดขึ้นเพราะผู้ขนส่งมอบหมายให้บุคคลอันขนส่งต่อไปอีกทอดหนึ่ง หรือกิจการขนส่งนั้นมีลักษณะเป็นการขนส่งที่เป็นทอด ๆ กัน เช่น มีการขนส่งทั้งทางบกและทางน้ำ ในกรณีนี้มีข้อพิจารณาดังนี้

1)ผู้ขนส่งจะต้องรับผิดในการที่ของสูญหายหรือบุบสลายหรือส่งชักช้าอันเกิดแต่ผู้ขนส่งคนอื่น หรือบุคคลอื่นซึ่งตนหากได้มอบหมายของนั้นไปอีกทอดหนึ่ง *(มาตรา 617)*

2) ถ้าของนั้นได้ส่งไปโดยมีผู้ขนส่งหลายคนหลายทอด ท่านว่าผู้ขนส่งจะต้องร่วมกันในการสูญหาย บุบสลาย หรือส่งชักช้า *(มาตรา 618)*

3)ถ้าผู้ขนส่งคนใดส่งมอบของเสียแต่ก่อนได้รับค่าระวางพาหนะและอุปกรณ์ ผู้ขนส่งที่ส่งมอบของนั้นต้องรับผิดต่อผู้ขนส่งก่อน ๆ ตนเพื่อค่าระวางพาหนะและอุปกรณ์ซึ่งยังค้างชำระแก่เขา *(มาตรา 629)*

ความรับผิดของผู้รับขนคนโดยสาร

1) รับผิดในความเสียหายและความชักช้าที่เกิดขึ้นกับคนโดยสาร *(มาตรา 634)* เช่น ทำให้คนโดยสารได้รับบาดเจ็บ กรณีที่ผู้รับขนไม่ต้องรับผิดได้แก่กรณีเกิดเหตุสุดวิสัย เช่น น้ำท่วม หรือกรณีเป็นความผิดของคนโดยสาร

2) ผู้ขนส่งต้องส่งมอบเครื่องเดินทางให้กับคนโดยสารเมื่อได้เดินทางไปถึงปลายทาง *(มาตรา 635)* เช่น เสื้อผ้าสิ่งของต่าง ๆ ของคนโดยสาร เป็นหน้าที่ของผู้ขนส่งที่จะต้องขนไปด้วย ถ้าผู้ขนส่งมอบเครื่องเดินทางให้คนโดยสารล่าช้าหรือเกิดความเสียหายอย่างใด ๆ ขึ้น ผู้ขนส่งต้องรับผิด

3) ถ้าคนโดยสารไม่รับมอบเครื่องเดินทางของตนภายในเวลาหนึ่งเดือนนับแต่วันเครื่องเดินทางนั้นถึงปลายทาง ผู้ขนส่งอาจเอาออกขายทอดตลาด ถ้าเครื่องเดินทางนั้นมีสภาพเป็นของสดของเสียได้ ผู้ขนส่งอาจเอาออกขายทอดตลาดได้ เมื่อของนั้นถึงแล้วรออยู่ส่วงเวลากว่า 24 ชั่วโมง

เมื่อเอาเครื่องเดินทางออกขายทอดตลาดแล้วได้เงินจำนวนสุทธิเท่าใด ให้หักเอาเป็นค่าระวางพาหนะและค่าอุปกรณ์ ถ้ายังมีเงินเหลืออยู่ต้องส่งมอบให้แก่บุคคลผู้ควรที่จะได้เงินนั้นโดยพลัน *(มาตรา 636)*

4)ผู้รับขนต้องรับผิดกรณีที่เครื่องเดินทางสูญหายหรือบุบสลายไปเพราะความผิดของผู้ขนส่งหรือลูกจ้างของผู้ขนส่ง แม้เป็นกรณีที่ผู้รับขนมิได้รับมอบหมายเครื่องเดินทางจากผู้โดยสารก็ตาม *(มาตรา 638)*

5)ข้อยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดของผู้ขนส่งที่ระบุไว้ในตั๋วใบรับ เอกสารอื่นทำนองนี้เป็นโมฆะ เว้นแต่คนโดยสารจะได้ตกลงด้วยชัดแจ้งในการยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดเช่นนั้น.